

Sociaal en Cultureel Planbureau

Regionale verschillen in het sociaal domein: voorzieningengebruik nader verklaard

Regionale verschillen in het sociaal domein: voorzieningengebruik nader verklaard

Ingrid Ooms
Klarita Sadiraj
Evert Pommer

Het Sociaal en Cultureel Planbureau is een interdepartementaal, wetenschappelijk instituut, dat – gevraagd en ongevraagd – sociaal-wetenschappelijk onderzoek verricht. Het scp rapporteert aan de regering, de Eerste en Tweede Kamer, de ministeries en maatschappelijke en overheidsorganisaties. Het scp valt formeel onder de verantwoordelijkheid van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Het scp is opgericht bij Koninklijk Besluit op 30 maart 1973. Het Koninklijk Besluit is per 1 april 2012 vervangen door de ‘Regeling van de minister-president, Minister van Algemene Zaken, houdende de vaststelling van de Aanwijzingen voor de Planbureaus’.

© Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag 2017

scp-publicatie 2017-24

Opmaak binnenwerk: scp, Den Haag

Figuren: scp

Omslagontwerp: scp, Den Haag

ISBN 978 90 377 0852 3

NUR 740

Copyright

U mag citeren uit scp-rapporten, mits u de bron vermeldt.

U mag scp-bestanden op een server plaatsen mits:

1. het digitale bestand (rapport) intact blijft;
2. u de bron vermeldt;
3. u de meest actuele versie van het bestand beschikbaar stelt, bijvoorbeeld na verwerking van een erratum.

Data

scp-databestanden, gebruikt in onze rapporten, zijn in principe beschikbaar voor gebruik door derden via [dans www.dans.knaw.nl](http://www.dans.knaw.nl).

Contact

Sociaal en Cultureel Planbureau

Postbus 16164

2500 bd Den Haag

www.scp.nl

info@scp.nl

Via onze website kunt u zich kosteloos abonneren op een elektronische attendering bij het verschijnen van nieuwe uitgaven.

Inhoud

1	Waarom regionale verschillen nader verklaren?	5
2	Mogelijke aanvullende verklaringen	7
3	Verschillen tussen regio's nader verklaard	12
4	Verschillen tussen regio's in beeld	17
5	Samenvatting en conclusies	22
	Literatuur	24
	Bijlage	25
	Publicaties van het Sociaal en Cultureel Planbureau	29

1 Waarom regionale verschillen nader verklaren?

In 2015 zijn alle voorzieningen die behoren tot het sociaal domein onder verantwoordelijkheid van gemeenten gekomen. Het gaat hier om voorzieningen voor mensen met sociale problemen die vaak voortkomen uit kwetsbaarheid van mensen. Mensen zijn kwetsbaar als zij beperkt zijn door hun gezondheid of als zij over onvoldoende hulpmiddelen of vaardigheden beschikken. Gemeenten hadden voor 2015 al verantwoordelijkheid voor veel voorzieningen op het gebied van inkomen, werk, jeugd en ondersteuning, maar in 2015 zijn alle sociale voorzieningen naar gemeenten overgegaan. Alleen de langdurige zorg en de gezondheidszorg, waaronder de wijkverpleegkundige zorg, zijn onder verantwoordelijkheid van de rijksoverheid gebleven.

Het gebruik van voorzieningen in het sociaal domein wordt voor een belangrijk deel bepaald door het sociale en demografische risicoprofiel van de bevolking in gemeenten. In de *Overall rapportage sociaal domein 2015* (Pommer en Boelhouwer 2016) is het sociale en demografische risicoprofiel van gemeenten afgeleid van de verdeelmodellen die ten grondslag liggen aan de betrokken wetten: de Participatiewet, de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (hierna: Wmo 2015) en de Jeugdwet. Op basis van deze risicoprofielen bleken nog grote verschillen tussen regio's te bestaan. Daarom heeft Platform31 op basis van kwalitatief onderzoek gezocht naar mogelijke andere verklaringen (Engbersen en Uyterlinde 2017), die gevonden werden in culturele context, economische context, institutionele context en fysieke context. In dit rapport wordt op basis van kwantitatieve informatie nagegaan in welke mate deze aspecten een bijdrage leveren aan de verklaring van regionale verschillen.

Gemeenten hebben veel vrijheid gekregen om voorzieningen in het sociaal domein in te zetten. Het accent ligt op de te realiseren *outcome* (het te bereiken resultaat), niet op de te realiseren *output* (de hoeveelheid verleende hulp of ondersteuning). Dit neemt niet weg dat gemeenten niet volledig vrij zijn bij de inzet van voorzieningen. Zo zijn er voorschriften op het gebied van beschermt werk (Participatiewet), beschermd wonen (Wmo 2015) en jeugdbescherming en jeugdreclassering (Jeugdwet). Door de toegenomen vrijheid bij de inzet van voorzieningen in het sociaal domein kunnen de verschillen tussen gemeenten en regio's toenemen. Er kunnen grote verschillen in de lokale praktijk ontstaan. Op zichzelf is dat geen probleem, soms is het zelfs een gewenste situatie, als maar aan de wettelijke voorwaarden wordt voldaan en een bepaalde outcome wordt gerealiseerd. Desondanks blijft het van belang om naar lokale verschillen in voorzieningengebruik te kijken, zeker als deze verschillen resulteren in verschillen in lokale outcome. Vanuit de systeemverantwoordelijkheid van de rijksoverheid is het bovendien van belang om te bezien in welke mate er verschillen ontstaan in kansen om door de overheid te worden geholpen bij problemen die zich in het sociaal domein voordoen.

Zoals gezegd bepaalt het sociale en demografische risicoprofiel van de bevolking in gemeenten voor een belangrijk deel het gebruik van voorzieningen in het sociaal domein. Zo zal in

gemeenten met veel eenoudergezinnen doorgaans meer gebruik worden gemaakt van jeugdzorg en in gemeenten met veel ouderen van hulp bij het huishouden. Om een zuiver beeld te krijgen van deze verschillen wordt het voorzieningengebruik gecorrigeerd voor het sociale en demografische risicoprofiel van gemeenten. Dit risicoprofiel wordt gebaseerd op factoren die zijn afgeleid uit de verdeelmodellen voor de drie decentralisatiewetten (Pommer en Boelhouwer 2016). Deze factoren zijn theoretisch verantwoord en houden empirisch stand. Zo is bij de correctie rekening gehouden met het feit dat vooral eenoudergezinnen gebruikmaken van de Jeugdwet, vooral niet-westerse migranten gebruikmaken van de Participatiewet en vooral ouderen gebruikmaken van de Wmo 2015. De verklaring van de regionale verschillen op basis van deze sociale en demografische risicoprofielen van de bevolking wordt het basismodel genoemd. In de bijlage (tabel B1) staat een overzicht van de in de analyse betrokken factoren. Nadat rekening is gehouden met verschillen in risicoprofielen resulteert het 'onverklaarde gebruik' na toepassing van het basismodel. Dit onverklaarde gebruik na toepassing van het basismodel wordt berekend door het op basis van het risicoprofiel verwachte gebruik af te trekken van het waargenomen gebruik: gecorrigeerd gebruik = waargenomen gebruik – verwacht gebruik op basis van het basismodel.

Na toepassing van het basismodel voor correctie voor verschillen in risicoprofielen bleken de verschillen in voorzieningengebruik tussen typen gemeenten¹ (groot/klein, arm/rijk, groei/krimp) grotendeels weg te vallen (Pommer en Boelhouwer 2016). De verschillen tussen typen gemeenten hangen grotendeels samen met de verschillen in sociale en demografische risicoprofielen van gemeenten. Dit was veel minder het geval bij regionale verschillen in voorzieningengebruik. Zo bleek het voorzieningengebruik in de noordelijke drie provincies en Zuid- en Midden-Limburg hoog en in het midden van het land juist relatief laag. Dit beeld bleef grotendeels bestaan na correctie voor de verschillen in sociale en demografische risicoprofielen van gemeenten. Hiermee kwam de vraag op waardoor deze regionale verschillen dan wel kunnen worden verklaard.

In maart 2017 heeft Platform31 een kwalitatief onderzoek gepubliceerd naar aanvullende verklaringen voor regionale verschillen in voorzieningengebruik (Engbersen en Uyterlinde 2017). Hier presenteren we de uitkomsten van een kwantitatieve analyse naar mogelijke aanvullende verklaringen van de regionale verschillen die in het kwalitatieve onderzoek van Platform31 naar voren kwamen. Hierbij wordt gebruikgemaakt van al bestaande en beschikbare gegevens. Eerst gaan we in op de aanvullende verklaringsrichtingen die Platform31 naar voren brengt. Daarna gaan we in op de operationalisatie van de verklaringsrichtingen met concrete factoren en beschikbare indicatoren. Ten slotte gaan we in op de extra verklaringskracht van de factoren uit elk van de verklaringsrichtingen en de gevolgen die deze verklaringskracht heeft voor regionale verschillen in voorzieningengebruik. In de conclusie bespreken we welke factoren uiteindelijk bruikbaar zijn voor een aanvullende verklaring voor regionale verschillen in het gebruik van voorzieningen in het sociaal domein.

¹ In Pommer en Boelhouwer (2016) staat beschreven op basis van welke factoren de gemeenten geclusterd zijn naar typen. Deze typen gemeenten vormen geen aansluitende gebieden.

2 Mogelijke aanvullende verklaringen

Uit de *Overall rapportage sociaal domein 2015* (Pommer en Boelhouwer 2016) bleek dat het gebruik van voorzieningen in een aantal regio's hoger is dan verklaard kon worden uit de risicokenmerken van de bevolking. Dit bleken vooral krimpregio's te zijn in het noorden en zuiden van het land. Platform31 heeft daarom een kwalitatieve verkenning uitgevoerd in vier krimpregio's: Noordoost-Friesland, Noordoost-Groningen, Oost-Drenthe en Zuid-Limburg. Eind 2016 is in elke regio een rondetafelgesprek gehouden met lokale beleidsmakers, vertegenwoordigers van uitvoeringsorganisaties en experts. In een open gesprek werden ze uitgenodigd om te reflecteren op mogelijke verklaringen voor het geconstateerde hoge voorzieningengebruik in hun regio. Dit kwalitatieve onderzoek heeft geleid tot de volgende mogelijke aanvullende verklaringen voor regionale verschillen (Engbersen en Uyterlinde 2017):

- niet meegenomen bevolkingskenmerken (probleemsituaties en netwerk);
- culturele context (mentaliteit van de bevolking);
- economische context (economische groei of stagnatie);
- institutionele context (functioneren van instanties en uitvoeringsorganisaties);
- fysieke context (krimp en verstedelijking).

Op basis van deze mogelijke verklaringsrichtingen heeft het Sociaal en Cultureel Planbureau (scp) gezocht naar beschikbare empirische indicatoren die een mogelijke aanvullende verklaring kunnen bieden voor regionale verschillen. Het is niet altijd eenvoudig om voor de kwalitatieve duidingen kwantitatieve indicatoren te vinden. Omdat de analyses op gemeentelijk niveau plaatsvinden, zouden deze indicatoren bij voorkeur op dit niveau beschikbaar moeten zijn. Dit is helaas niet voor alle indicatoren het geval. Soms zijn ze zelfs op regionaal (Corop²) niveau niet beschikbaar. Met name culturele factoren laten zich moeilijk kwantificeren. Zo wordt voor de noordoostelijke regio's de verklaring aangereikt dat:

De economische geschiedenis van deze gebieden heeft doorgewerkt in de mentaliteit van haar bewoners: 'zelfblokkering', 'vastklampen aan het bestaande', 'traditionalisme' en 'afweer en weerstand tegen veranderingen. (Engbersen en Uyterlinde 2017: 16).

Ook voor Zuid-Limburg wordt een vergelijkbare mentaliteit verondersteld:

Wat de mijnbouw met de maakindustrie en de katholieke kerk gemeenschappelijk heeft, is dat er heel weinig verticale mobiliteit mogelijk was. Het nemen van verantwoordelijkheid voor jezelf zit er daardoor niet zo in. Het gevolg is niet alleen een laag gevoel van eigenwaarde, ook zou men in Limburg – wellicht meer dan elders – gevoelig zijn voor autoriteit: Hier gaan mensen voor elk wisselasje naar de dokter want dat is een autoriteit. Die zal het wel weten. (Engbersen en Uyterlinde 2017:18)

Om deze mentaliteit te kwantificeren is men al gauw aangewezen op enquêtes onder de bevolking. Dergelijke enquêtes zijn er nauwelijks en als ze er zijn en als er goede kwantita-

² Corop-gebieden zijn vastgesteld rondom centrumgemeenten met een regiofunctie (CBS 2017).

tieve indicatoren zijn, vormt de regionale representativiteit vaak een probleem door de beperkte omvang van de steekproef. Een andere mogelijke verklaring van regionale verschillen werd in het kwalitatieve onderzoek gelegd bij het aanbod-creëert-vraagmechanisme. Dat zou mede op culturele en historische gronden vooral in de noordoostelijke en zuidoostelijke regio's spelen. In de praktijk is het echter lastig gebleken om deze concepten onafhankelijk te meten. Ook in deze rapportage is dit maar op beperkte schaal gelukt. Ondanks deze beperkingen hebben we een groot aantal hypothesen kunnen opstellen, waarvoor indicatoren zijn gekwantificeerd. Deze hypothesen zijn in het rapport van Platform31 deels per domein (Participatiewet, Wmo 2015, Jeugdwet) en deels voor het sociaal domein als geheel gegeven (Engbersen en Uytterlinde 2017). Zo werkt de mentaliteit van de bevolking (culturele context) door in alle voorzieningen in het sociaal domein. Vergelijkbare algemene factoren treft men ook bij andere verklaringsrichtingen aan.

De inventarisatie heeft geleid tot de volgende hypothesen per verklaringsrichting:

- 1 Probleemsituaties en netwerk
 - a Personen met goede arbeidsmarktperspectieven vertrekken uit krimpgebieden en kwetsbare mensen blijven daar achter, waardoor het gebruik van sociale voorzieningen hoger is.
 - b Stapeling van problemen, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid en financiën, heeft een extra effect op het gebruik van sociale voorzieningen.
 - c De aanwezigheid van chronische ziekten en het onderhouden van een ongezonde leefstijl leidt tot een hoger gebruik van sociale voorzieningen.
 - d De beschikbaarheid van informele netwerken en de aanwezigheid van sociale cohesie (onderling hulpbetoon) leiden tot een beperkt gebruik van sociale voorzieningen.
- 2 Culturele context
 - a Een bevolking met veel veerkracht (locus of control) zal minder snel een beroep doen op sociale voorzieningen dan een bevolking met een meer fatalistische instelling.
 - b Mensen die belijdend lid zijn van een kerk zijn in het algemeen meer geneigd om hulp te bieden aan hun naasten dan mensen die dat niet zijn; dit kan leiden tot een lager dan gemiddeld gebruik van sociale voorzieningen.
 - c Gebieden met een meer linkse signatuur zijn geneigd om een royaler voorzieningenniveau in stand te houden dan gebieden met een meer rechtse signatuur.
- 3 Economische context
 - a In gebieden met een beperkt of negatief economisch ontwikkelingsperspectief worden inwoners afhankelijker van de overheid en daarmee van sociale voorzieningen.
 - b In gebieden met economische stagnatie en demografische krimp ontwikkelen inwoners op den duur een meer berustende of fatalistische mentaliteit en worden daarmee afhankelijker van sociale voorzieningen.

4 Institutionele context

- a In gebieden met een (historisch) royaal aanbod van sociale voorzieningen is het gebruik van sociale voorzieningen hoger (aanbod schept vraag).
- b Artsen werkzaam in een eenmanspraktijk verwijzen cliënten eerder door naar specialistische voorzieningen dan artsen werkzaam in een groepspraktijk.

5 Fysieke context (stedelijke versus landelijke structuren)

- a In stedelijke gebieden vertonen mensen minder nabuurschap dan in landelijke gebieden.
- b In gebieden waar het aanbod van voorzieningen dicht bij huis ligt, zullen mensen sneller gebruikmaken van een voorziening dan in gebieden waar ze een grote afstand moeten afleggen.

Voor al deze hypothesen zijn variabelen gezocht die deze hypothesen al dan niet kunnen bevestigen. Tabel 2.1 geeft een volledig overzicht van de variabelen die in de analyses zijn meegenomen en die zijn getoetst op aanvullende verklaringskracht.

Tabel 2.1

Overzicht van extra verklarende variabelen, meetniveau en bron (2012-2016)

verklings- richting	omschrijving	meetniveau	bron ^a
probleemsituaties en netwerk			
1a	percentage laag opgeleide 18-34-jarigen	gemeente	EBB
1a	percentage laag opgeleide 45-64-jarigen	gemeente	EBB
1a	percentage hoog opgeleide 18-34-jarigen	gemeente	EBB
1a	percentage hoog opgeleide 45-64-jarigen	gemeente	EBB
1b	cumulatie van problemen	Corop/gemeente	GezMon/SDI
1c	percentage inwoners dat zich gezond voelt	gemeente	GezMon
1c	percentage inwoners met een lichamelijke beperking	gemeente	GezMon
1c	percentage inwoners met een langdurige aandoening	gemeente	GezMon
1c	percentage rokers	gemeente	GezMon
1c	percentage inwoners dat voldoet aan de fitnorm	gemeente	GezMon
1d	percentage inwoners met minimaal dagelijks contact met familie	Corop	SDI
1d	percentage inwoners met minimaal wekelijks contact met familie	Corop	SDI
1d	percentage inwoners met minimaal dagelijks contact met vrienden	Corop	SDI
1d	percentage inwoners met minimaal wekelijks contact met vrienden	Corop	SDI
1d	percentage inwoners met minimaal wekelijks contact op een club	Corop	SDI
1d	percentage inwoners met dagelijks contact op een club	Corop	SDI
1d	percentage inwoners dat vrijwilligerswerk doet	Corop	EBB
1d	percentage inwoners dat informele hulp geeft	Corop	EBB
culturele context			
2a	percentage inwoners dat ontevreden is met het leven	Corop	SDI
2a	percentage inwoners dat ontevreden is over de eigen financiële situatie	Corop	SDI
2a	percentage inwoners dat het moeilijk vindt om verder te gaan na tegenslagen	Corop	SDI
2a	percentage inwoners dat veel tijd nodig heeft om om te gaan met tegenslagen	Corop	SDI
2b	percentage gelovige inwoners	Corop/gemeente	EBB
2b	percentage inwoners dat zijn geloof belijdt	Corop/gemeente	EBB
2c	percentage inwoners dat links stemde in 2012	gemeente	NKO
economische context			
3a	percentage inwoners dat niet werkt en ontevreden is met het leven	Corop	SDI
3b	percentage inwoners dat niet werkt en ontevreden is over de eigen financiële situatie	Corop	SDI
institutionele context			
4a	werkzame personen in de zorg per 1000 inwoners	gemeente	SWL
4b	aandeel huisartsen in groepspraktijken	Corop	NIVEL
fysieke context			
5a	bevolkingsdichtheid	gemeente	CBS regionaal
5b	aantal huisartsen binnen 3 kilometer	gemeente	CBS regionaal

a EBB: Enquête Beroepsbevolking (CBS); SDI: enquête SociaalDomeinIndex (SCP en CBS); NIVEL (maatwerk); NKO: Nationaal Kiezersonderzoek (SKO en CBS); GezMon: Gezondheidsmonitor (RIVM en CBS); SWL: Statistiek werkgelegenheid en lonen (CBS); CBS regionaal: Regionale kerncijfers Nederland.

In de uiteindelijke analyses zijn niet alle variabelen uit tabel 2.1 meegenomen. De (groepen van) variabelen die geen significante (extra) bijdrage leveren aan de verklaring of variabelen die sterk correleren met een andere variabele zijn uit de analyse weggelaten.

Tabel 2.2 laat zien welke variabelen in de definitieve modellen zijn meegenomen. Het betreft alleen de variabelen die een aanvullende verklaring bieden, niet de variabelen uit het basismodel. Per variabele is aangegeven wat de gemiddelde waarde is en de correlatie met de te verklaren variabele (het percentage inwoners van een gemeente dat gebruikmaakt van de genoemde voorzieningen).³

Tabel 2.2

Overzicht gemiddelde waarde (in procenten) en correlaties van aanvullende verklarende variabelen met voorzieningengebruik

variabele	gemiddelde waarde ^a	correlatie met gebruik van voorzieningen ^b			
		Wmo 2015	Jeugdwet	bijstand	re-integratie
probleemsituaties en netwerk					
hoog opgeleide 45-64-jarigen	29,1			-0,04	
cumulatie van problemen	0,89		0,25		
percentage inwoners dat zich gezond voelt	76,5		-0,36	-0,41	
percentage inwoners met een lichamelijke beperking	14,0			0,41	0,22
percentage rokers	22,8		0,26	0,53	0,31
percentage inwoners dat voldoet aan de fitnorm	24,6		-0,23		
percentage inwoners met minimaal dagelijks contact met familie	30,2		-0,08	0,04	-0,03
percentage inwoners met minimaal wekelijks contact met vrienden	77,2			-0,17	0,03
percentage inwoners met minimaal wekelijks contact op een club	22,7				-0,07
percentage inwoners met dagelijks contact op een club	2,3		-0,18	-0,14	
percentage inwoners dat vrijwilligerswerk doet	27,9		-0,11	-0,11	-0,04
percentage inwoners dat informele hulp geeft	37,7		0,00	-0,15	-0,13
culturele context					
percentage inwoners dat ontevreden is met het leven	15,4		0,13		0,04
percentage inwoners dat ontevreden is over de eigen financiële situatie	15,1				0,18
percentage inwoners dat het moeilijk vindt om verder te gaan na tegenslagen	20,3	-0,09	0,10		0,10
percentage inwoners dat veel tijd nodig heeft om om te gaan met tegenslagen	18,0				0,13
percentage gelovige inwoners	50,5				-0,22
percentage inwoners dat zijn geloof belijdt	16,3		-0,17		0,03
percentage inwoners dat links stemde in 2012	45,3	0,37	0,34	0,61	
institutionele context					
aantal werkzame personen in de zorg per 1000 inwoners	74,6	0,35	0,17	0,46	
fysieke context					
aantal huisartsen binnen 3 kilometer	9,3		0,20	0,51	

a De gemiddelde waarden van de variabelen zijn gewogen met gemeentegrootte.

b Een lege cel betekent dat deze variabele niet in het model voor deze specifieke voorziening is meegenomen; een vetgedrukte cel geeft een relatief hoge correlatie aan.

Bron: CBS (EBB'14-'16), SCP/CBS (sdi'15-'16), NIVEL (maatwerk 2016), CAK (Wmo-registratie '16), CBS (StatLine), SCP-bewerking

³ In de bijlage (tabel B2) staat een volledig overzicht van de correlaties tussen de aanvullende verklarende variabelen en het gebruik van de voorzieningen.

Bij het gebruik van Wmo-voorzieningen springen twee correlaties eruit: het percentage inwoners dat links heeft gestemd (positieve relatie) en het aantal personen per 1000 inwoners dat werkzaam is in de zorg (positieve relatie). Dit is in lijn met de hypothesen 2c (royaler voorzieningenniveau) en 4a (aanbod schept vraag).

Bij de Jeugdwet vallen ook twee correlaties op: ongezondheid (negatieve relatie) en het percentage inwoners dat links heeft gestemd (positieve relatie). De eerste correlatie is in strijd met hypothese 1c, maar de tweede correlatie is in lijn met hypothese 2c (royaler voorzieningenniveau).

Bij de bijstand springen meer correlaties in het oog: ongezondheid en een ongezonde leefstijl (positieve relatie), het percentage inwoners dat links heeft gestemd (positieve relatie), het aantal personen per 1000 inwoners dat werkzaam is in de zorg (positieve relatie) en de nabijheid van huisartsen (positieve relatie). Dit is in lijn met de hypothesen 1c (ongezondheid), 2c (royaler voorzieningenniveau), 4a (aanbod schept vraag) en 5b (nabijheid voorzieningen). Bij de re-integratie valt slechts één correlatie op: een ongezonde leefstijl (positieve relatie), wat conform hypothese 1c is.

Op basis van correlaties kunnen bovengenoemde hypothesen echter niet worden bevestigd of worden verworpen. De betreffende correlaties kunnen het gevolg zijn van de relatie die zij hebben met andere, meer relevante verklarende factoren. Dit kunnen factoren zijn die al in het basismodel zitten of andere factoren die een aanvullende verklaring bieden. Om mogelijke complexe relaties te doorgronden is een verklaringsmodel nodig. Dit wordt in de volgende paragraaf uitgewerkt.

3 Verschillen tussen regio's nader verklaard

We verklaren het gebruik van voorzieningen in de Jeugdwet (totaal), de Participatiewet (bijstand en re-integratie apart) en de Wmo 2015 (totaal) in 2016 op basis van een multivariaat model. Het basisniveau van de analyses is de gemeente. De presentatie van uitkomsten vindt plaats op regionaal niveau (Corop-gebieden).

Eerst is het van belang om na te gaan hoeveel verschil in voorzieningengebruik er plaatsvindt op respectievelijk gemeentelijk niveau en op Corop-niveau. Dit kan worden afgemeten aan de intraklasse-correlatie (tabel 3.1). Deze geeft in dit geval de proportie van de totale variantie in voorzieningengebruik op Corop-niveau weer. Over het algemeen geldt dat hoe hoger de variantie op Corop-niveau is, hoe waarschijnlijker het is dat de verklaringskracht van variabelen op Corop-niveau ligt. De tabel laat zien dat verschillen op Corop-niveau vooral substantieel zijn bij de Jeugdwet en de re-integratie.

Tabel 3.1

Intraklasse-correlatie Corop-gebieden per voorziening

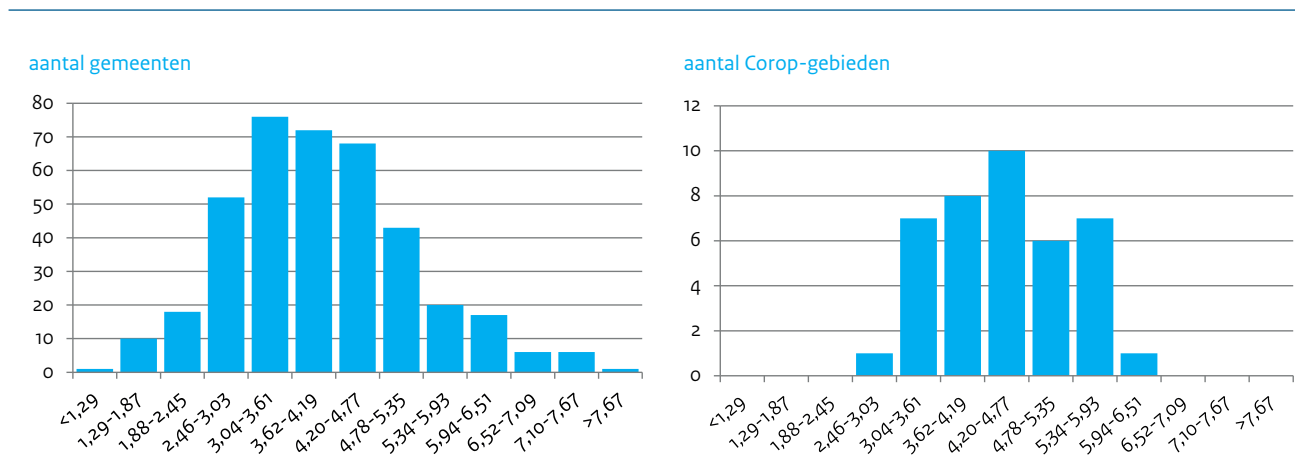
voorziening	intraklasse-correlatie
Jeugdwet	0,39
Wmo 2015	0,24
bijstand	0,14
re-integratie	0,32

Bron: CAK (Wmo-registratie '16), CBS (StatLine), SCP-bewerking

Om inzichtelijk te maken hoe deze verschillen op gemeente- en Corop-niveau eruit zien, zijn histogrammen van gebruik opgesteld (figuren 3.1 tot en met 3.4). Uit de histogrammen blijkt dat de spreiding op gemeentelijk niveau in het algemeen groter is dan op Corop-niveau. Verder blijken sommige verdelingen nogal scheef te zijn (figuren 3.3 en 3.4) of sterk af te wijken van een normale verdeling (figuur 3.2). Vooral bij jeugdzorg (figuur 3.2) is het beeld op Corop-niveau anders dan op gemeentelijk niveau.

Figuur 3.1

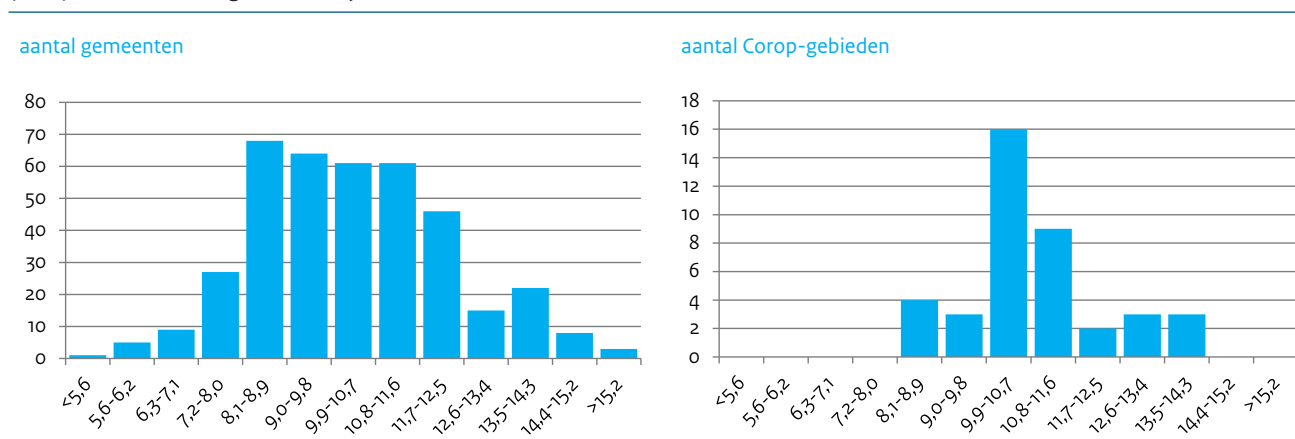
Verdeling van het gebruik van Wmo 2015 voorzieningen in 2016, aantal gemeenten en Corop-gebieden, naar percentage gebruikers (x-as) in de bevolking van 18 jaar of ouder

Bron: CAK (Wmo-registratie '16), SCP-bewerking

Figuur 3.2

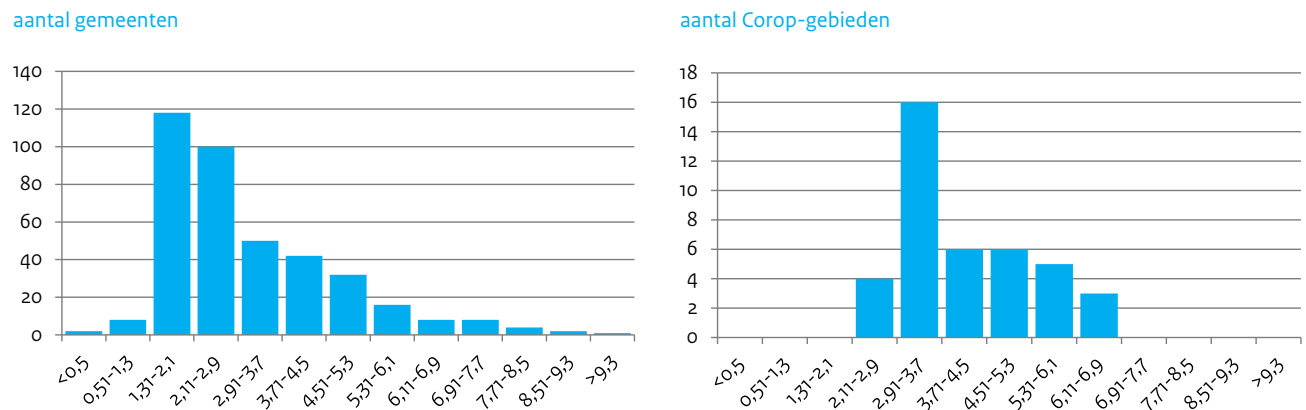
Verdeling van het gebruik van Jeugdhulp in 2016, aantal gemeenten en Corop-gebieden, naar percentage gebruikers (x-as) in de bevolking van 0-17 jaar

Bron: CBS (StatLine), SCP-bewerking

Figuur 3.3

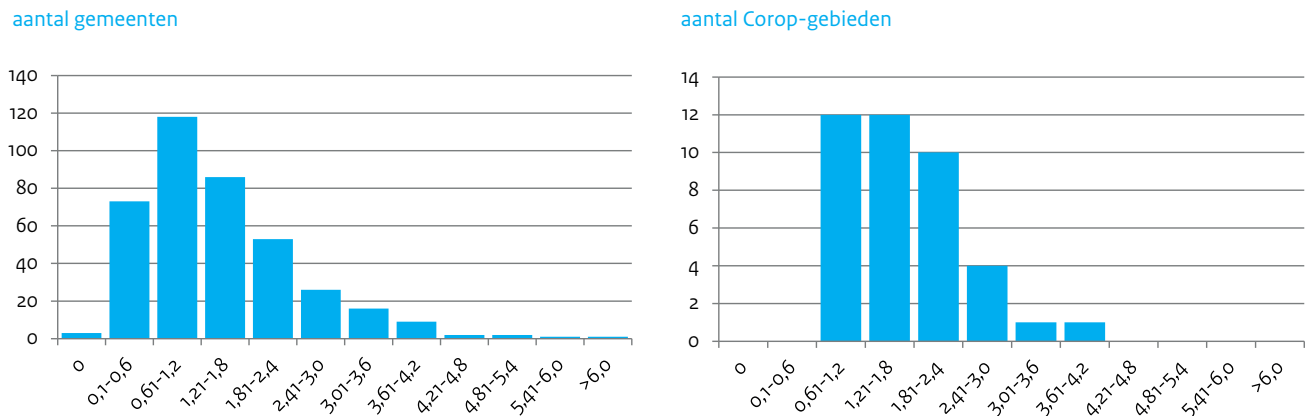
Verdeling van het gebruik van bijstand in 2016, aantal gemeenten en Corop-gebieden, naar percentage gebruikers (x-as) in de bevolking 18-64 jaar

Bron: CBS (StatLine), SCP-bewerking

Figuur 3.4

Verdeling van het gebruik van re-integratie in 2016, aantal gemeenten en Corop-gebieden, naar percentage gebruikers (x-as) in de bevolking 18-64 jaar

Bron: CBS (StatLine), SCP-bewerking

Er worden vier verklarende modellen geschat op basis van regressieanalyse op gemeentelijk niveau. Het gaat hierbij niet om het vaststellen van causale relaties, maar om het waarnemen van samenhangen. Omdat een deel van de indicatoren op gemeentelijk niveau beschikbaar is en een ander deel op regionaal niveau, moeten de regressieresultaten hiervoor worden gecorrigeerd.⁴ Om te beoordelen of een toevoeging een significante bijdrage levert aan de verklaring is een zogenoemde Wald-test⁵ uitgevoerd. Het basismodel in de analyses van Pommer en Boelhouwer (2016) is gebaseerd op demografische, sociale en economische factoren die relevant bleken in de verdeelmodellen voor de betreffende sectoren. Zij geven de verschillen in risicopopulatie van de gemeenten weer. In de aanvullende

⁴ We passen hierbij de zogenoemde Huber/White-sandwich-techniek toe, waarbij de standaardafwijkingen van de parameterschattingen worden gecorrigeerd voor heteroscedasticiteit (zie Williams 2000).

⁵ Zie Gourieroux en Monfort 1995.

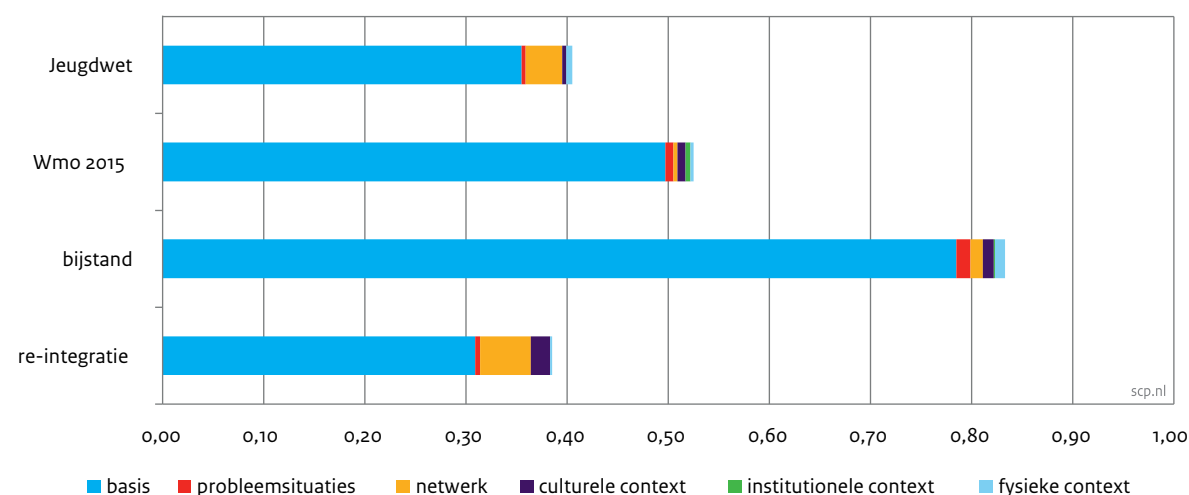
analyses hebben we stapsgewijs groepen variabelen toegevoegd en de resulterende verkla-
ringskracht van het model berekend (het uitgebreide model). In figuur 3.5 is te zien wat de
verschillende dimensies toevoegen aan de verklaaringskracht, bovenop de basismodellen.

Hoe lager de verklaaringskracht van het basismodel, hoe meer de aanvullende analyses
blijken toe te voegen, maar ook is duidelijk dat het basismodel het grootste deel van de
totale verklaring voor zijn rekening neemt. Door toevoeging van de aanvullende verklarin-
gen gaat de verklaaringsgraad bij de Jeugdwet omhoog van 36% naar 40% (een relatieve
stijging van 14%), bij de Wmo 2015 van 50% naar 52% (+4%), bij de bijstand van 79% naar
82% (+5%) en bij de re-integratie van 31% naar 38% (+24%).

Bij de Jeugdwet dragen het sociale netwerk en de fysieke context nog bij aan de verklaring,
waarbij alleen de aanvulling van de laatste significant is.⁶ Bij de Wmo 2015 dragen probleem-
situaties, culturele en institutionele context voor een klein deel bij aan de verklaring van het
gebruik. De toevoeging van probleemsituaties is niet significant. Bij de bijstand wordt de
verklaring door vrijwel alle toevoegingen iets verbeterd, met uitzondering van de institutio-
nele context. Deze toevoegingen zijn ondanks de al vrij hoge verklaaringsgraad van het
bijstandsgebruik significant. Bij de re-integratie zien we de sterkste (en significante) toena-
me van de verklaring bij de netwerkvariabelen. Ook de culturele context levert een signifi-
cante toename van de verklaring. Het toevoegen van variabelen die probleemsituaties
representeren levert nog een kleine niet-significante bijdrage aan de verklaring.

Figuur 3.5

Verklaringskracht van het basismodel plus aanvullende verklaringen, 2016 (gecorrigeerde R2)

Bron: CBS (EBB'14-'16), SCP/CBS (sdi'15-'16), NIVEL (maatwerk 2016), CAK (Wmo-registratie '16), CBS (StatLine), KING (waarstaatjege-
meente.nl), iBMG(maatwerk), SCP-bewerking.

In tabel 3.2 geven we aan welke variabelen binnen de aanvullende verklaringen een signifi-
cante bijdrage leveren.

⁶ Hierbij is een significantieniveau gehanteerd van 5%.

Tabel 3.2

Significante effecten in de aanvullende verklaring, 2016^a

variabele	Wmo 2015	Jeugdwet	bijstand	re-integratie
probleemsituaties				
percentage hoog opgeleide 45-64-jarigen			-	
percentage inwoners met een lichamelijke beperking				-
percentage rokers			+	
netwerk				
percentage inwoners met minimaal wekelijks contact met vrienden			-	-
percentage inwoners met dagelijks contact op een club		-		
percentage inwoners dat vrijwilligerswerk doet			+	
percentage inwoners dat informele hulp geeft			-	-
culturele context				
percentage inwoners dat ontevreden is over de eigen financiële situatie				+
percentage inwoners dat het moeilijk vindt om verder te gaan na tegenslagen	-			
percentage gelovige inwoners				-
percentage inwoners dat links stemde in 2012	-		+	
institutionele context				
werkzame personen in de zorg per 1000 inwoners	+		+	
fysieke context				
aantal huisartsen binnen 3 kilometer		+	+	

a + staat voor een positief effect, - voor een negatief effect

Bron: CBS (EBB'14-'16), SCP/CBS (sdi'15-'16), NIVEL (maatwerk 2016), CAK (Wmo-registratie '16), CBS (StatLine), KING (waarstaatjege-meente.nl), iBMG (maatwerk), SCP-bewerking

Bij de Wmo houdt hypothese 2c (royaler voorzieningenniveau bij linkse signatuur) geen stand, maar hypothese 4a wel (aanbod scheidt vraag). Hypothese 2c is weliswaar significant, maar het teken slaat om: een royaler voorzieningenniveau komt meer voor bij een rechtse signatuur, bij een gelijke risicopopulatie. Er komt een nieuwe hypothese bij, 2a, maar ook hier is het teken anders dan verwacht: weinig veerkracht leidt tot minder voorzieningengebruik.

Bij de bijstand houden de hypothesen 1c (ongezondheid leidt tot hoger voorzieningengebruik), 2c (royaler voorzieningenniveau bij linkse signatuur), 4a (aanbod scheidt vraag) en 5b (nabijheid aanbod leidt tot hoger voorzieningengebruik) stand. Ook hier komt een nieuwe hypothese in beeld (1d): een beter netwerk leidt tot een lager voorzieningengebruik. Opmerkelijk is de positieve relatie met vrijwilligerswerk, maar dit kan te maken hebben met tegenprestaties die door gemeenten van bijstandontvangers worden verwacht. Bij de re-integratie houdt hypothese 1c stand (een ongezonde leefstijl leidt tot meer voorzieningengebruik), maar nu blijken ook de hypothesen 1d (een beter netwerk leidt tot een lager voorzieningengebruik) en 2b (veel gelovigen in de gemeente leidt tot een lager voorzieningengebruik) opgeld te doen.

Bij de jeugdzorg houden de twee hypothesen die bij de correlaties naar voren kwamen (1c en 2c) geen stand. Hypothese 5b (nabijheid aanbod leidt tot hoger voorzieningengebruik) blijkt nu een significante rol te spelen. Het lidmaatschap van een club lijkt het voorzieningengebruik te temperen. Dit lijkt een aanwijzing voor de werking van hypothese 1d.

4 Verschillen tussen regio's in beeld

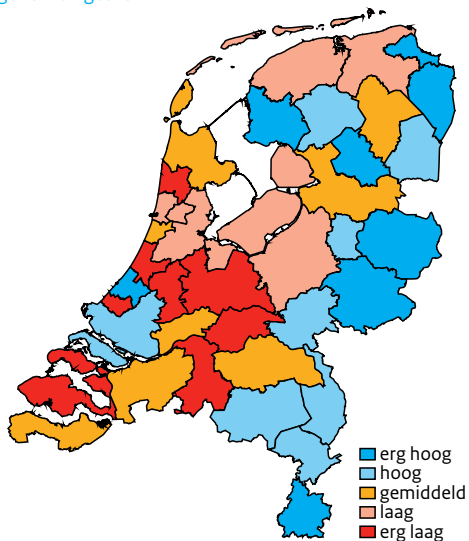
De regionale verschillen brengen we in beeld op Corop-niveau. Met behulp van de geschatte modellen is het waargenomen gebruik van voorzieningen gecorrigeerd voor de modeluitkomsten. Dit levert zowel voor het basismodel als voor het uitgebreide model een gecorrigeerd gebruik op. De dan nog aanwezige verschillen kunnen niet verklaard worden met de modellen die we hier hanteren. In het navolgende zetten we steeds het waargenomen gebruik naast het voor het basismodel gecorrigeerd gebruik en het gebruik dat gecorrigeerd is voor het met aanvullende verklaringen uitgebreide model. Het waargenomen gebruik kan afwijken van de cijfers in de *Overall rapportage sociaal domein 2016* (Pommer en Boelhouwer 2017), omdat hier het totale gebruik (in unieke personen) van de Wmo 2015 en de Jeugdwet is geschat. In de overall rapportage is het gebruik per afzonderlijke voorziening geschat en later opgeteld. Om de regio's met elkaar te kunnen vergelijken zijn ze in vijf kwintielen (20%-groepen) ingedeeld op basis van de hoogte van het waargenomen gebruik. Hiervoor zijn de gebieden op basis van het waargenomen gebruik gerangschikt van laag naar hoog. De 20% gebieden met het laagste gebruik vallen dan in de klasse erg laag gebruik, de daarop volgende 20% in de klasse laag gebruik, en zo verder tot de klasse erg hoog gebruik. Het gecorrigeerde gebruik wordt volgens dezelfde klassegrenzen ingedeeld, waarbij dus niet meer per definitie 20% van de gebieden in een van de klassen valt.⁷ Als het model een perfecte verklaring zou geven voor het gebruik van een voorziening, dan zouden we in alle Corop-gebieden op het gemiddelde gebruik uitkomen, wat meestal in de klasse 'gemiddeld' valt. Door weging met de bevolking kan bij een erg scheve verdeling het gemiddelde ook in een lagere of hogere dan gemiddelde klasse vallen. De afwijkingen hiervan geven aan in welke gebieden het gebruik mede veroorzaakt wordt door factoren die we niet in onze analyses hebben meegenomen. Voor een uitgebreidere analyse van de verschillen tussen waargenomen gebruik en voor het basismodel gecorrigeerd gebruik verwijzen we naar Pommer en Boelhouwer (2017). Hier gaan we vooral in op de verschillen tussen het basismodel en het uitgebreide model.

⁷ In de bijlage (tabellen B3 tot en met B6) staat een overzicht van de kwintielgrenzen per voorziening. Hierbij is ook is aangegeven hoeveel Corop-gebieden in de verschillende klassen vallen, voor en na correctie met de modellen.

Figuur 4.1

Waargenomen en gecorrigeerd gebruik van de Wmo 2015-voorzieningen in 2016

waargenomen gebruik

In de regio's Achterhoek en Twente zien we een erg hoog gebruik van voorzieningen in de Wmo 2015, evenals in delen van Groningen, Friesland, Drenthe, Zuid-Limburg en de Agglomeratie 's-Gravenhage.

gebruik na correctie met het basismodel

Bij correctie met het basismodel daalt het aantal gebieden met een erg hoge of erg lage score van zestien naar vijf.

gebruik na correctie met het uitgebreide model

Bij het uitgebreide model daalt het aantal gebieden dat erg hoog scoort verder van drie naar twee en het aantal gebieden dat erg laag scoort van twee naar één.

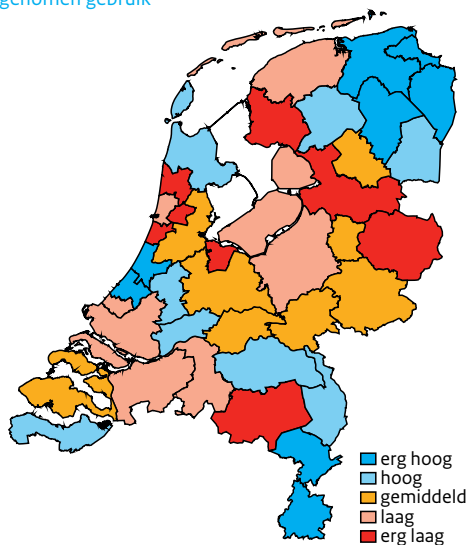
Per saldo betekent dit dat de regionale verschillen substantieel zijn gedaald. Erg hoog gebruik blijft in Zuidwest-Friesland en Agglomeratie 's Gravenhage. Erg laag gebruik zien we alleen nog in Midden-Noord-Brabant.

Bron: CBS (EBB'14-'16), SCP/CBS (SDI'15-'16), NIVEL (maatwerk 2016), CAK (Wmo-registratie '16), CBS (StatLine), KING (waarstaatje-meente.nl), iBMG (maatwerk), SCP-bewerking

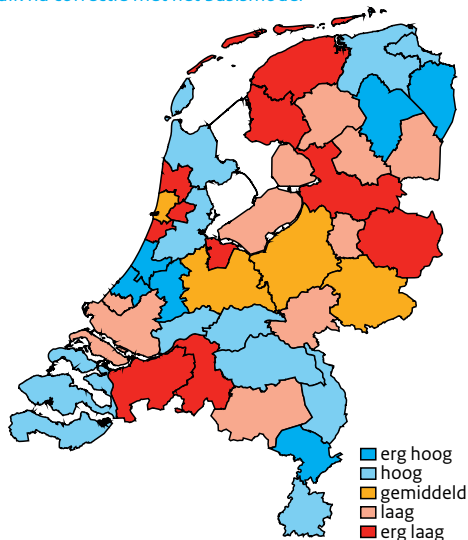
Figuur 4.2

Waargenomen en gecorrigeerd gebruik van de Jeugdwetvoorzieningen in 2016

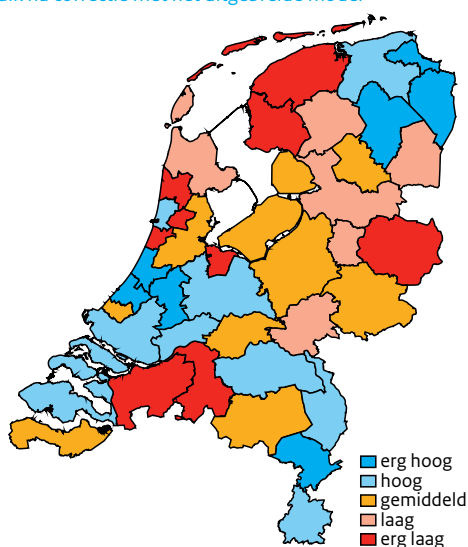
waargenomen gebruik

gebruik na correctie met het basismodel

gebruik na correctie met het uitgebreide model

Bij de Jeugdwet zien we een erg hoog waargenomen gebruik in Groningen, Noord-Drenthe, Zuid- en Midden-Limburg, Agglomeratie 's-Gravenhage en Agglomeratie Leiden en Bollenstreek. Laag gebruik zien we rondom Amsterdam (maar niet Amsterdam zelf), Zuidwest-Noord-Brabant en delen van de noordoostelijke provincies.

Bij correctie met het basismodel blijven twaalf gebieden een erg hoog of erg laag gebruik van Jeugdwetvoorzieningen houden. Daar komen nog vier gebieden bij, zodat het totaal aantal zestien blijft.

Bij het uitgebreide model verschuift één gebied van erg laag gebruik naar laag gebruik en ook één gebied van hoog gebruik naar erg hoog gebruik. Het totaal aantal gebieden met een erg hoge of erg lage score blijft hier dus ook zestien.

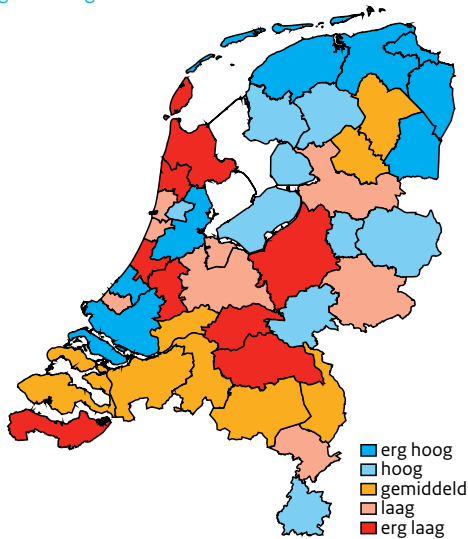
Per saldo betekent dit dat de regionale verschillen nauwelijks veranderen. Twee regio's in Noord-Brabant (Midden en West) voegen zich bij de regio's met erg laag gebruik, evenals Noord-Friesland. De regio's Noord-Overijssel (laag gebruik) en Zuidoost-Noord-Brabant (gemiddeld gebruik) zijn uit de klasse erg laag gebruik verdwenen. Oost-Zuid-Holland voegt zich bij de regio's met erg hoog gebruik, waar overig Groningen en Zuid-Limburg naar de klasse hoog gebruik zijn opgeschoven.

Bron: CBS (EBB'14-'16), SCP/CBS (sdi'15-'16), NIVEL (maatwerk 2016), CAK (Wmo-registratie '16), CBS (StatLine), KING (waarstaatjegemeente.nl), iBMG (maatwerk), SCP-bewerkingkring

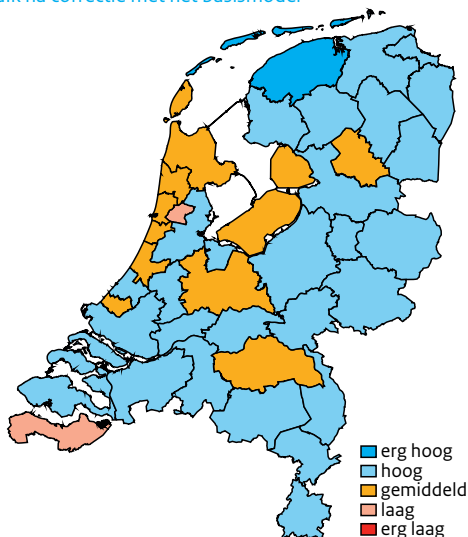
Figuur 4.3

Waargenomen en gecorrigeerd gebruik van de bijstand in 2016

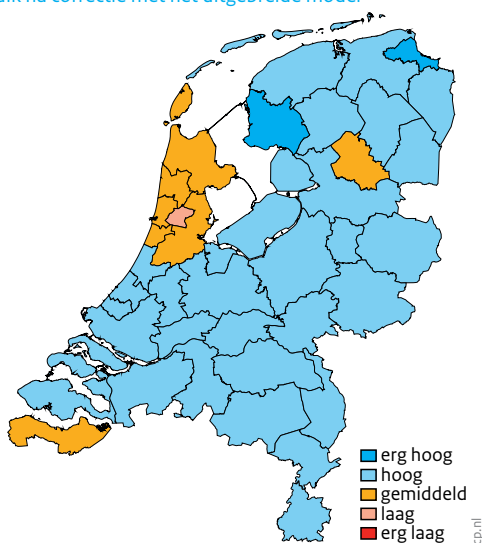
waargenomen gebruik

gebruik na correctie met het basismodel

gebruik na correctie met het uitgebreide model

Zoals in figuur 3.3 was te zien, is het gebruik van bijstand scheef verdeeld over de regio's. Dit heeft tot gevolg dat het gemiddelde gebruik van bijstand voor heel Nederland buiten de gebruiksklasse 'gemiddeld' valt. Dit komt vooral omdat de grootstedelijke regio's rondom Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage een hoog aantal bijstandontvangers kennen en relatief zwaar meetellen in het landelijk gemiddelde. Bij de berekening van het gecorrigeerde gebruik zorgen we ervoor dat het gemiddelde overeenkomt met het landelijke waargenomen gebruik. Dat betekent bij de bijstand dus dat een verschuiving van regio's naar gecorrigeerd hoog gebruik een vermindering van de regionale verschillen is.

Het (ongecorrigeerde) gebruik van de bijstand is daarnaast relatief groot in de noordelijke gebieden. Zeeuws-Vlaanderen, Zuidwest-Gelderland, Noordoost-Noord-Brabant en de Veluwe zijn voorbeelden van regio's met juist een heel laag gebruik van bijstand.

Bij het basismodel blijft er slechts één regio over met een erg hoog gebruik. Regio's met een erg laag gebruik komen niet meer voor.

Bij het uitgebreide model neemt het aantal regio's met een erg hoog gebruik weer toe met één regio.

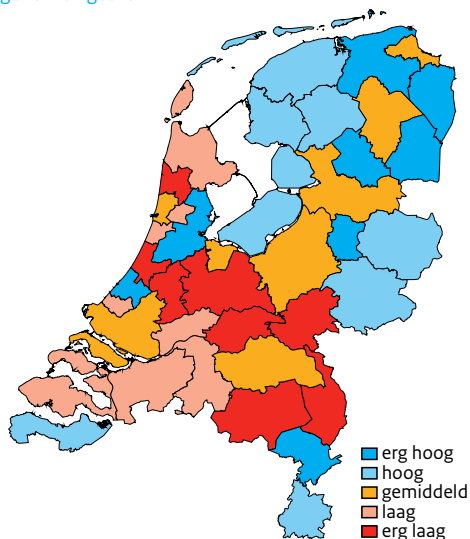
Per saldo betekent dit dat de regionale verschillen sterk zijn gedaald. Een erg hoog gebruik zien we nog in Zuidwest-Friesland en Delfzijl en omgeving. In Zaanstreek is het gecorrigeerde gebruik ten opzichte van de andere regio's laag.

Bron: CBS (EBB'14-'16), SCP/CBS (SDI'15-'16), NIVEL (maatwerk 2016), CAK (Wmo-registratie '16), CBS (StatLine), KING (waarstaatjege-meente.nl), iBMG (maatwerk), SCP-bewerking

Figuur 4.4

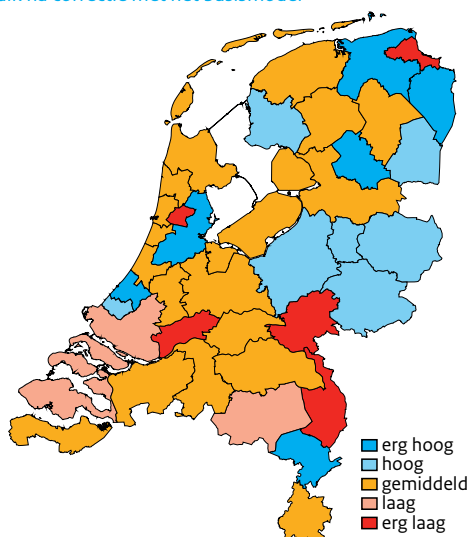
Waargenomen en gecorrigeerd gebruik van de re-integratievoorzieningen in 2016

waargenomen gebruik

Het gebruik van re-integratievoorzieningen is in het noorden en oosten van het land relatief hoog, in de overige regio's relatief lager. Uitzonderingen op dit laatste zijn Groot-Amsterdam, Agglomeratie 's-Gravenhage en Midden-Limburg met erg hoog gebruik.

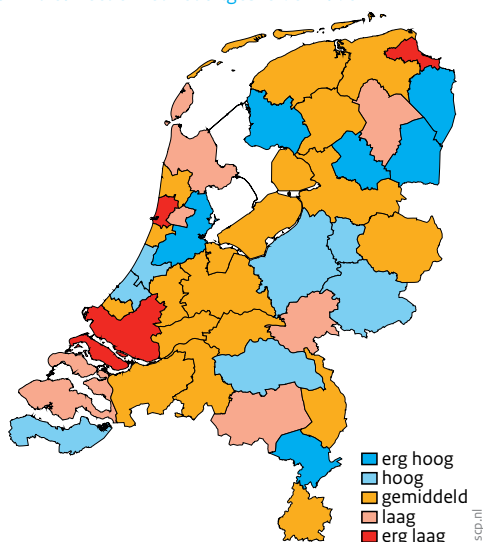
gebruik na correctie met het basismodel

Bij het basismodel daalt het aantal gebieden met een erg hoge of erg lage score van zestien naar elf ten opzichte van het waargenomen gebruik van re-integratievoorzieningen.

Bij het uitgebreide model blijft het aantal gebieden dat erg hoog scoort zes en het aantal gebieden dat erg laag scoort daalt verder naar drie.

gebruik na correctie met het uitgebreide model

Per saldo betekent dit dat de regionale verschillen substantieel zijn gedaald. Een erg hoog gebruik zien we nog in Zuidwest-Friesland, Oost-Groningen, Zuidoost- en Zuidwest-Drenthe, Midden-Limburg en Groot-Amsterdam. Een erg laag gecorrigeerd gebruik vinden we in Delfzijl en omgeving, Groot-Rijnmond en IJmond.

Bron: CBS (EBB'14-'16), SCP/CBS (SDI'15-'16), NIVEL (maatwerk 2016), CAK (Wmo-registratie '16), CBS (StatLine), KING (waarstaatje-meente.nl), iBMG (maatwerk), SCP-bewerking

5 Samenvatting en conclusies

Het gebruik van voorzieningen in het sociaal domein wordt voor een belangrijk deel bepaald door het sociale en demografische risicoprofiel van de bevolking in gemeenten. In de *Overall rapportage sociaal domein 2015 en 2016* (Pommer en Boelhouwer 2016 en 2017) is het sociale en demografische risicoprofiel afgeleid van de verdeelmodellen die ten grondslag liggen aan de betrokken wetten: de Participatiewet, de Wmo 2015 en de Jeugdwet. Op basis van deze risicoprofielen bleken nog grote verschillen tussen regio's te bestaan. Daarom heeft Platform31 op basis van kwalitatief onderzoek gezocht naar mogelijke andere verklaringen, die gezocht werden in de culturele context (mentaliteit van de bevolking), de economische context (economische groei of stagnatie), de institutionele context (functioneren van instanties en uitvoeringsorganisaties) en de fysieke context (krimp en verstedelijking). Daarnaast is nog eens goed gekeken naar mogelijk niet meegenomen bevolkingskenmerken (zoals probleemsituaties) in het basismodel van de sociale en demografische risicoprofielen.

Op basis van deze verklaringsrichtingen heeft het scp indicatoren gezocht en hypothesen opgesteld die kwantitatief toetsbaar zijn. Door toevoeging van deze aanvullende verklaringen gaat de verklaringsgraad bij de Jeugdwet 14% omhoog, bij de Wmo 2015 met 4%, bij de bijstand met 5% en bij de re-integratie met 24%. De verhoging van de verklaringskracht is weliswaar significant, maar bescheiden. De verklaringskracht is door toevoeging van aanvullende verklarende variabelen dus iets toegenomen, maar het basismodel blijft verreweg het grootste deel van de verklaring leveren en een groot deel van de regionale verschillen blijft onverklaard. Bij de Jeugdwet blijft nog 60% van de regionale verschillen onverklaard, bij de Wmo 2015 betreft het 48%, bij de bijstand 18% en bij de re-integratie 62%.

De poging om op kwantitatieve wijze aanvullende verklaringen te bieden heeft dus maar beperkte resultaten opgeleverd. Dit wil niet zeggen dat het kwalitatieve onderzoek niet is geslaagd. Het is zeer lastig gebleken om goede hypothesen op te stellen en goede indicatoren te vinden. Voor veel door Platform31 geopperde verklaringsrichtingen bleken geen adequate indicatoren beschikbaar of moest worden volstaan met benaderingen. Bovendien waren veel gegevens niet op gemeentelijk niveau beschikbaar. Dit heeft geleid tot een modellering met technische complicaties, die onvoldoende recht heeft gedaan aan de kwalitatieve duidingen. De kwalitatieve duidingen laten nog veel ruimte voor de verklaring van regionale verschillen.

Eerder heeft de Algemene Rekenkamer aanvullende verklaringen gezocht voor regionale verschillen in gebruik van langdurige zorg (Algemene Rekenkamer 2015). Uit de uitvoerige analyse op verschillende niveaus (persoon, gemeente) is echter gebleken dat deze aanvullende verklaringen, net als in dit rapport, maar een beperkte zeggingskracht hebben. Verschillen in de inzet van mantelzorg, verschillen in leefstijl en verschillen in zorgaanbod boden geen afdoende verklaring voor regionale verschillen in het gebruik van langdurige zorg. De Algemene Rekenkamer wijdt dit deels aan het feit dat deze kenmerken op gemeentelijk niveau en niet op persoonsniveau zijn gemeten. De literatuur wijst uit dat enkele door Platform31 genoemde verklaringsrichtingen kansrijk zijn. Zo blijken aanbodeffecten een belangrijke aanvullende bijdrage te bieden voor de verklaring van regionale verschillen in het gebruik van huishoudelijke hulp (Van Noort et al. 2017).

Voor een nadere duiding van regionale verschillen zijn betere indicatoren op individueel en lokaal niveau nodig. Varen we op de uitkomsten van deze rapportage dan zijn op individueel niveau verklaringsrichtingen rond netwerken van mensen (ondersteuningsstructuur) en culturele oriëntaties van mensen (veerkracht en hulpbetoon) het meest belovend. Deze informatie kan echter moeilijk uit registraties worden gehaald. Hiervoor zijn grootschalige enquêtes nodig. Mogelijk dat hiervoor meetinstrumenten in bestaande grootschalige enquêtes kunnen worden opgenomen of een nieuw te organiseren enquête die betrekking heeft op de meting van uitkomsten in het sociaal domein. Informatie over de omvang en spreiding van het aanbod van voorzieningen kan grotendeels via bestaande registraties worden verzameld. Het gaat dan vooral om voorzieningen die indirect van belang zijn voor het gebruik van voorzieningen in het sociaal domein, zoals aard en omvang van huisartsenpraktijken (Jeugdwet), vrijwilligerswerk (Wmo 2015) en werkgelegenheid (Participatiewet).

Aanvullend kwalitatief onderzoek naar de rol van de regionale geschiedenis en bestuurscultuur kan mogelijk nog meer licht werpen op een hoog of juist laag gebruik van voorzieningen in het sociaal domein. Kan een hoog voorzieningengebruik bijvoorbeeld verklaard worden door de achteruitgang van de aardappelmeel- en strokartonindustrie in Groningen? Ook verschillen in bestuurscultuur verdienen nadere aandacht. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om wat bestuurders belangrijk vinden voor de regio en hoe zij daar handen en voeten aan geven.

Literatuur

- Algemene Rekenkamer (2015). *Regionale verschillen in de langdurige zorg. Mogelijke verklaringen voor zorggebruik van ouderen en chronisch zieken*. Den Haag: Algemene Rekenkamer.
- CBS (2017). *Landelijk dekkende indelingen*. Geraadpleegd 23 augustus 2017 via www.cbs.nl/nl-nl/dossier/nederland-regionaal/gemeente/gemeenten-en-regionale-indelingen/landelijk-dekkende-indelingen.
- Engbersen, R. en M. Uytterlinde (2017). *Regionale verschillen geduid. Exploratief onderzoek naar hoog voorzieningengebruik in het sociale domein*. Den Haag: Platform31.
- Gourieroux, C.S. en A. Monfort (1995). *Statistics and Econometric Model. Vol. 1: General Concepts, Estimation, Prediction and Algorithms*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jansen, Maria en Estella Kuppens (2015). *Op zoek naar de Limburg-factor*. Geleen: GGD Zuid Limburg.
- Noort, Olivier van, Fred Schotanus, Joris van de Klundert en Jan Telgen (2017). Explaining regional variation in home care use by demand and supply variables. In: *Health Policy*, via <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0168851017301252> (available online 26 May 2017).
- Pommer, Evert en Jeroen Boelhouwer (2016). *Overall rapportage sociaal domein 2015. Rondom de transitie*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Pommer, Evert en Jeroen Boelhouwer (2017). *Overall rapportage sociaal domein 2016. De burgers (de)centraal*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Williams, R.L. (2000). A note on robust variance estimation for cluster-correlated data. In: *Biometrics*, jg. 56, nr. 2, p. 645-46.

Bijlage

Variabelen basismodel

Tabel B1

Gebruikte variabelen in het basismodel, waarnemingsjaar en bron, 2012-2016

variabele	jaar	bron
percentage huishoudens in het 10e deciel besteedbaar inkomen	2014	CBS (StatLine)
percentage huishoudens met het jongste kind < 18 jaar	2015	CBS (StatLine)
percentage niet-westerse migranten	2015	CBS (StatLine)
promillage gemiddelde bevolkingsgroei	2011-2015	CBS (StatLine)
percentage eenpersoonshuishoudens	2015	CBS (StatLine)
percentage eenoudergezinnen	2015	CBS (StatLine)
percentage huishoudens onder de lage-inkomensgrens	2014	CBS (StatLine)
percentage 75-plussers	2016	CBS (StatLine)
percentage inwoners in stedelijk gebied	2016	CBS (StatLine)
percentage inwoners in landelijk gebied	2016	CBS (StatLine)
percentage laag opgeleide inwoners	2013	CBS (StatLine)
percentage uitkeringsontvangers 20-64 jaar, exclusief bijstand	2015	CBS (StatLine)
percentage huurwoningen	2014	KING (waarstaatjegemeente.nl)
gemiddelde woningwaarde (x € 1000)	2016	KING (waarstaatjegemeente.nl)
percentage verzekerden met FKG-psychische medicatie, jonger dan 65 jaar	2012	iBMG (maatwerk)
percentage verzekerden met FKG-somatische medicatie, 5 jaar of ouder	2012	iBMG (maatwerk)

Bron: scp

Correlaties

Tabel B2

Overzicht gemiddelde waarde (in procenten) en correlaties van aanvullende verklarende variabelen

variabele	correlatie met gebruik in voorzieningen				
	gemiddelde waarde ^a	Wmo 2015	bijstand	re-integratie	Jeugdwet
probleemsituaties en netwerk					
laag opgeleide 18-34-jarigen	21,3	0,21	0,12	0,08	0,02
laag opgeleide 45-64-jarigen	28,8	0,15	0,06	0,01	0,10
hoog opgeleide 18-34-jarigen	30,7	-0,20	-0,16	-0,16	-0,11
hoog opgeleide 45-64-jarigen	29,1	-0,17	-0,04	-0,06	-0,09
cumulatie van problemen	0,9	0,24	0,23	0,29	0,25
percentage inwoners dat zich gezond voelt	76,5	-0,49	-0,41	-0,21	-0,36
percentage inwoners met een langdurige aandoening	60,4	0,35	0,22	0,23	0,20
percentage rokers	22,8	0,31	0,53	0,31	0,26
percentage inwoners dat voldoet aan de fitnorm	24,6	-0,22	-0,27	-0,13	-0,23
percentage inwoners met minimaal dagelijks contact met familie	30,2	-0,00	0,04	-0,03	-0,08
percentage inwoners met minimaal wekelijks contact met familie	84,5	0,03	0,05	0,03	-0,08
percentage inwoners met minimaal dagelijks contact met vrienden	30,1	-0,17	-0,04	-0,10	-0,09
percentage inwoners met minimaal wekelijks contact met vrienden	77,2	-0,05	-0,17	-0,25	-0,03
percentage inwoners met minimaal wekelijks contact op een club	22,7	0,02	0,04	-0,07	-0,19
percentage inwoners met dagelijks contact op een club	2,3	-0,06	-0,14	0,03	-0,18
percentage inwoners dat vrijwilligerswerk doet	27,9	-0,02	-0,11	-0,04	-0,11
percentage inwoners dat informele hulp geeft	37,7	-0,03	-0,15	-0,13	0,00
culturele context					
percentage inwoners dat ontevreden is met het leven	15,4	-0,04	0,05	0,04	0,13
percentage inwoners dat ontevreden is over de eigen financiële situatie	15,1	0,07	0,11	0,18	0,10
percentage inwoners dat het moeilijk vindt om verder te gaan na tegenslagen	20,3	-0,09	-0,01	0,10	0,10
percentage inwoners dat veel tijd nodig heeft om om te gaan met tegenslagen	18,0	-0,13	0,05	0,13	0,06
percentage gelovige inwoners	50,5	0,05	-0,35	-0,30	-0,09
percentage inwoners dat zijn geloof belijdt	16,3	-0,18	-0,22	-0,06	-0,17
Percentage inwoners dat links stemde in 2012	45,3	0,37	0,61	0,35	0,34
economische context					
percentage inwoners dat niet werkt en ontevreden is met het leven	10,4	0,00	0,04	0,15	0,14
percentage inwoners dat niet werkt en ontevreden is over de eigen financiële situatie	9,9	0,05	0,09	0,11	0,06
institutionele context					
aantal werkzame personen in de zorg per 1000 inwoners	74,6	0,35	0,46	0,21	0,17
aandeel huisartsen in groepspraktijken	19,3	-0,01	-0,17	-0,20	0,00
fysieke context					
bevolkingsdichtheid	1651	0,15	0,41	0,11	0,18
aantal huisartsen binnen 3 kilometer	9,3	0,22	0,51	0,16	0,20

a De gemiddelde waarden van de variabelen zijn gewogen met gemeentegrootte.

Bron: CBS (EBB'14-'16), SCP/CBS (SDI'15-'16), NIVEL (maatwerk 2016), CAK (Wmo-registratie '16), CBS (StatLine), SCP-bewerking

Klasse-indelingen Corop-gebieden

Tabel B3

Kwintielgrenzen Wmo 2015 en verdeling Corop-gebieden, 2016 (in procenten en aantallen)^a

klasse	grenzen		aantal Corop-gebieden	
	in procenten	voor correctie	basismodel	na correctie uitgebreid model
erg laag	2,9 – 3,7	8	2	1
laag	3,7 – 4,2	8	9	14
gemiddeld	4,2 – 4,5	8	13	8
hoog	4,5 – 5,4	8	13	15
erg hoog	5,4 – 6,0	8	3	2

a Cijfers behorende bij figuur 4.1 in de hoofdtekst.

Bron: CBS (EBB'14-'16), SCP/CBS (SDI'15-'16), NIVEL (maatwerk 2016), CAK (Wmo-registratie '16), CBS (StatLine), KING (waarstaatjege-meente.nl), IBMG (maatwerk), SCP-bewerking

Tabel B4

Kwintielgrenzen jeugdzorg en verdeling Corop-gebieden, 2016 (in procenten en aantallen)^a

klasse	grenzen		aantal Corop-gebieden	
	in procenten	voor correctie	basismodel	na correctie uitgebreid model
erg laag	8,3 – 10,0	8	10	9
laag	10,0 – 10,4	8	9	6
gemiddeld	10,4 – 10,8	8	4	9
hoog	10,8 – 11,7	8	11	9
erg hoog	11,7 – 14,1	8	6	7

a Cijfers behorende bij figuur 4.2 in de hoofdtekst.

Bron: CBS (EBB'14-'16), SCP/CBS (SDI'15-'16), NIVEL (maatwerk 2016), CAK (Wmo-registratie '16), CBS (StatLine), KING (waarstaatjege-meente.nl), IBMG (maatwerk), SCP-bewerking

Tabel B5

Kwintielgrenzen bijstand en verdeling Corop-gebieden, 2016 (in procenten en aantallen)^a

klasse	grenzen		aantal Corop-gebieden	
	in procenten	voor correctie	basismodel	na correctie uitgebreid model
erg laag	2,9 – 3,2	8	0	0
laag	3,2 – 3,5	8	2	1
gemiddeld	3,5 – 4,1	8	10	7
hoog	4,1 – 5,4	8	27	30
erg hoog	5,4 – 6,7	8	1	2

a Cijfers behorende bij figuur 4.3 in de hoofdtekst.

Bron: CBS (EBB'14-'16), SCP/CBS (SDI'15-'16), NIVEL (maatwerk 2016), CAK (Wmo-registratie '16), CBS (StatLine), KING (waarstaatjege-meente.nl), IBMG (maatwerk), SCP-bewerking

Tabel B6

Kwintielgrenzen re-integratie en verdeling Corop-gebieden, 2016 (in procenten en aantallen)^a

klasse	grenzen in procenten	voor correctie	aantal Corop-gebieden	
			basismodel	na correctie uitgebreid model
erg laag	0,5 – 0,7	8	5	3
laag	0,7 – 1,1	8	3	6
gemiddeld	1,1 – 1,2	8	19	18
hoog	1,2 – 1,8	8	7	7
erg hoog	1,8 – 2,2	8	6	6

a Cijfers behorende bij figuur 4.4 in de hoofdtekst.

Bron: CBS (EBB'14-'16), SCP/CBS (SDI'15-'16), NIVEL (maatwerk 2016), CAK (Wmo-registratie '16), CBS (StatLine), KING (waarstaatje-meente.nl), IBMG (maatwerk), SCP-bewerking

Publicaties van het Sociaal en Cultureel Planbureau

SCP-publicaties

Onderstaande lijst bevat een selectie van publicaties van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Deze publicaties zijn in gedrukte vorm verkrijgbaar bij de (internet)boekhandel en zijn als pdf gratis te downloaden via www.scp.nl. Een complete lijst is te vinden op www.scp.nl/publicaties.

SCP-publicaties 2017

- 2017-1 *Grenzen aan de eenheid. De beleving en waardering van diversiteit en inclusiviteit onder medewerkers van Defensie* (2017). Iris Andriessen, Wim Vanden Berghe en Leen Sterckx. M.m.v. Jantine van Lisdonk en Ans Merens. ISBN 978 90 377 0814 1
- 2017-2 *Wie maakt het verschil? Sociale ongelijkheid in condities en consequenties van informele hulp. Oratie.* (2017). Alice de Boer. ISBN 978 90 377 0752 6
- 2017-3 *Langer zelfstandig. Ouder worden met hulpbronnen, ondersteuning en zorg* (2017). Cretien van Campen en Jurjen Iedema (SCP), Marjolein Broese van Groenou (VU-LASA) en Dorly Deeg (VUMC-LASA). ISBN 978 90 377 0817 2
- 2017-4 *Beleidssignalement Ervaringen van LHBT-personen met sport* (2017). Ine Pulles en Kirsten Visser. ISBN 978 90 377 0820 2 (pdf)
- 2017-5 *Voorzieningen verdeeld. Profijt van de overheid* (2017). Martin Olsthoorn, Evert Pommer, Michiel Ras, Ab van der Torre en Jean Marie Wildeboer Schut. ISBN 978 90 377 0821 9
- 2017-6 *Van oost naar west. Poolse, Bulgaarse en Roemeense kinderen in Nederland: ouders over de leefsituatie van hun kinderen* (2017). Ria Vogels, Simone de Roos en Freek Bucx. ISBN 978 90 377 0819 6
- 2017-7 *First steps on the labour market* (2017). Ans Merens, Freek Bucx en Christoph Meng (ROA). ISBN 978 90 377 0822 6
- 2017-8 *Zorg en ondersteuning in Nederland: kerncijfers 2015. Ontvangen hulp bij het huishouden, persoonlijke verzorging, verpleging en begeleiding* (2017). Debbie Verbeek-Oudijk, Lisa Putman en Mirjam de Klerk. ISBN 978 90 377 0818 9 (pdf)
- 2017-9 *Kwesties voor het kiezen. Analyses van enkele maatschappelijke thema's voor de Tweede Kamerverkiezingen 2017* (2017). ISBN 978 90 377 0770 0 (pdf)
- 2017-10 *Achtervolgd door angst. Een kwantitatieve vergelijking van angst voor slachtofferschap met een algemeen gevoel van onveiligheid* (2017). Lonneke van Noije en Jurjen Iedema. ISBN 978 90 377 0825 7
- 2017-11 *Discriminatie herkennen, benoemen en melden* (essay) (2017). Iris Andriessen. ISBN 978 90 377 0826 4 (pdf)
- 2017-12 *Dorpsleven tussen stad en land. Slotpublicatie Sociale Staat van het Platteland* (2017). Anja Steenbekkers, Lotte Vermeij en Pepijn van Houwelingen. ISBN 978 90 377 0830 1 (pdf)
- 2017-13 *Leren van verschillen. Opleidingsverschillen in de vrouwenemancipatie* (2017). Anne Roeters. ISBN 978 90 377 0829 5 (pdf)
- 2017-14 *Transgender personen in Nederland* (2017). Lisette Kuyper, m.m.v. Wim Vanden Berghe. ISBN 978 90 377 0831 8 (pdf)
- 2017-15 *Gelijk verdeeld. Een verkenning van de taakverdeling bij LHB-stellen* (2017). Anne Roeters, Floor Veerman en Eva Jaspers. ISBN 978 90 377 0832 5 (pdf)

- 2017-16 *Nederlanders en nieuws. Gebruik van nieuwsmedia via oude en nieuwe kanalen* (2017). Annemarie Wennekens en Jos de Haan. ISBN 978 90 377 0833 2 (pdf)
- 2017-17 *Beroep op het mbo. Betrokkenen over de responsiviteit van het middelbaar beroepsonderwijs* (2017). Monique Turkenburg en Ria Vogels. M.m.v. Yvette Sol. ISBN 978 90 377 0836 3
- 2017-18 *Ouderen in verpleeghuizen en verzorgingshuizen. Landelijk overzicht van hun leefsituatie in 2015/'16* (2017). Debbie Verbeek-Oudijk en Cretien van Campen. ISBN 978 90 377 0838 7
- 2017-19 *Gelukkig in een verpleeghuis? Ervaren kwaliteit van leven en zorg van ouderen in verpleeghuizen en verzorgingshuizen* (2017). Cretien van Campen en Debbie Verbeek-Oudijk. ISBN 978 90 377 0837 0
- 2017-20 *Zicht op de Wmo 2015. Ervaringen van melders, mantelzorgers en gespreksvoerders* (2017). Peteke Feijten, Roelof Schellingerhout, Mirjam de Klerk, Anja Steenbekkers, Peggy Schyns, Frieke Vonk, Anna Maria Marangos, Alice de Boer en Liesbeth Heering. ISBN 978 90 377 0842 4
- 2017-21 *Gevlucht met weinig bagage. De leefsituatie van Somalische Nederlanders* (2017). Iris Andriessen, Mérove Gijsberts, Willem Huijnk en Han Nicolaas (CBS). ISBN 978 90 377 0839 4 (pdf)
- 2017-22 *Overall rapportage sociaal domein 2016. Burgers (de)centraal* (2017). Evert Pommer en Jeroen Boelhouwer (red.). ISBN 978 90 377 0843 1
- 2017-23 *Samenvatting Overall rapportage sociaal domein 2016. Burgers (de)centraal* (2017). Evert Pommer, Jeroen Boelhouwer (red.). ISBN 978 90 377 0844 8
- 2017-24 *Regionale verschillen in het sociaal domein: voorzieningengebruik nader verklaard* (2017). Ingrid Ooms, Klarita Sadiraj en Evert Pommer. (pdf)
- 2017-25 *De sociale staat van Nederland 2017* (2017). Rob Bijl, Jeroen Boelhouwer, Annemarie Wennekens (red.). ISBN 978 90 377 0847 9
- 2017-26 *Zorg en ondersteuning in Nederland: kerncijfers 2016* (2017). Lisa Putman, Debbie Verbeek-Oudijk en Mirjam de Klerk. ISBN 978 90 377 0850 9 (pdf)
- 2017-27 *Voor elkaar?* (2017). Mirjam de Klerk, Alice de Boer, Inger Plaisier, Peggy Schyns. ISBN 978 90 377 0849 3

Digitale publicaties 2017

- Zorg en ondersteuning in Nederland: kerncijfers 2015* (onepager). Debbie Verbeek-Oudijk, Lisa Putman en Mirjam de Klerk. ISBN 978 90 377 0824 0, publicatiedatum 23-1-2017
- Eerste treden op de arbeidsmarkt* (digitaal magazine). Ans Merens, Freek Bucx, m.m.v. Christoph Meng (ROA). ISBN 978 90 377 0823 3, publicatiedatum 31-1-2017
- Arbeidsmarkt in kaart. Werkgevers 2017* (card stack). Patricia van Echtelt en Marian de Voogd-Hamelink. ISBN 978 90 377 0840 0, publicatiedatum 24-10-2017
- Zorg en ondersteuning in Nederland: kerncijfers 2016* (onepager). Debbie Verbeek-Oudijk, Lisa Putman en Mirjam de Klerk. ISBN 978 90 377 0851 6, publicatiedatum 17-11-2017
- De sociale staat van Nederland 2017* (infographic). Rob Bijl, Jeroen Boelhouwer, Annemarie Wennekens (red.). ISBN 978 90 377 0853 0, publicatiedatum 12-12-2017

Overige publicaties 2017

- Burgerperspectieven 2017 | 1* (2017). Paul Dekker, Josje den Ridder en Pepijn van Houwelingen. ISBN 978 90 377 0827 1
- Burgerperspectieven 2017 | 2* (2017). Josje den Ridder, Iris Andriessen en Paul Dekker. ISBN 978 90 377 0834 9
- Oud worden in Nederland* (2017). Redactie: Lotte Vermeij (scp) en Radboud Engbersen (PLATFORM31). ISBN 978 90 377 0835 6

SCP-publicaties 2016

- 2016-1 *Trust, life satisfaction and opinions on immigration in 15 European countries* (2016). Jeroen Boelhouwer, Gerbert Kraaykamp en Ineke Stoop. ISBN 978 90 377 0775 5
- 2016-2 *Lekker vrij!? Vrije tijd van vrouwen, tijdsdruk en de relatie met de arbeidsduur van vrouwen* (2016). Wil Portegijs (SCP), Mariëlle Cloin (SCP), Rahil Roodsaz (Atria) en Martin Olsthoorn (SCP). ISBN 978 90 377 0776 2
- 2016-3 *Kiezen bij de kassa. Een verkenning van maatschappelijk bewust consumeren in Nederland* (2016). Peggy Schyns. ISBN 978 90 377 0709 0
- 2016-4 *Kleine gebaren. Het belang van dorpsgenoten voor ouderen op het platteland* (2016). Lotte Vermeij. ISBN 978 90 377 0779 3 (pdf)
- 2016-5 *Niet buiten de burger rekenen! Over randvoorwaarden voor burgerbetrokkenheid in het nieuwe omgevingsbestel* (2016). Andries van den Broek, Anja Steenbekkers, Pepijn van Houwelingen en Kim Putters. ISBN 978 90 377 0774 8
- 2016-6 *Een lang tekort. Langdurige armoede in Nederland* (2016). Jean Marie Wildeboer Schut en Stella Hoff. ISBN 978 90 377 0780 9
- 2016-7 *Zorg en ondersteuning in Nederland: kerncijfers 2014* (2016). Lisa Putman, Debbie Verbeek-Oudijk, Mirjam de Klerk en Evelien Eggink. ISBN 978 90 377 0785 4 (pdf)
- 2016-8 *LHBT-monitor 2016. Opvattingen over en ervaringen van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen* (2016) (2^e herziene versie 2017). Lisette Kuiper. ISBN 978 90 377 0848 6 (pdf)
- 2016-9 *Overall rapportage sociaal domein 2015. Rondom de transitie* (2016). Evert Pommer en Jeroen Boelhouwer (red.). ISBN 978 90 377 0788 5
- 2016-10 *Samenvatting Overall rapportage sociaal domein 2015. Rondom de transitie* (2016). Evert Pommer, Jeroen Boelhouwer, Esther van den Berg en Maaïke den Draak. ISBN 978 90 377 0789 2
- 2016-11 *Societal Pessimism: A Study of its Conceptualization, Causes, Correlates and Consequences* (2016). Eefje Steenvoorden. ISBN 978 90 377 0786 1
- 2016-12 *Cumulaties in de jeugdhulp* (2016). Klarita Sadiraj, Michiel Ras en Evert Pommer. ISBN 978 90 377 0790 8 (pdf)
- 2016-13 *Gedeelde waarden en een weerbare democratie. Een verkenning op basis van bevolkingsenquêtes* (2016). Paul Dekker en Josje den Ridder. ISBN 978 90 377 0793 9 (pdf)
- 2016-14 *Thuiszorguitgaven en informele hulp. Relatie tussen veranderingen in de thuiszorguitgaven en het gebruik van informele hulp* (2016). Debbie Verbeek-Oudijk en Isolde Woittiez. ISBN 978 90 377 0792 2 (pdf)
- 2016-15 *Werkloos toezien? Gevolgen van de crisis voor emancipatie en welbevinden* (2016). Ans Merens en Edith Josten. ISBN 978 90 377 0791 5 (pdf)
- 2016-16 *Het brede-welvaartsbegrip volgens het SCP* (2016). Jeroen Boelhouwer. ISBN 978 90 377 0794 6 (pdf)
- 2016-17 *Sport en cultuur. Patronen in belangstelling en beoefening* (2016). Annet Tiessen-Raaphorst en Andries van den Broek. ISBN 978 90 377 0795 3 (pdf)
- 2016-18 *Gemiddelde budgetten per cliënt (en dag) voor de cliënten met een voogdijmaatregel en cliënten die 18 jaar of ouder zijn* (2016). Evert Pommer en Klarita Sadiraj. ISBN 978 90 377 0797 7 (pdf)
- 2016-19 *Verzorgd in Europa: kerncijfers 2013. Een vergelijking van de zorg en ondersteuning voor 50-plussers in veertien Europese landen* (2016). Debbie Verbeek-Oudijk en Lisa Putman. ISBN 978 90 377 0798 4 (pdf)

- 2016-20 *Taking part in uncertainty. The significance of labour market and income protection reforms for social segmentation and citizens' discontent* (2016). J.C. Vrooman. ISBN 978 90 377 0799 1
- 2016-21 *Tussen groen en grijs. Een verkenning van tuinen en tuinieren in Nederland* (2016). Jeanet Kullberg. ISBN 978 90 377 0796 0
- 2016-22 *De dorpse doe-democratie. Lokaal burgerschap bekeken vanuit verschillende groepen dorpsbewoners* (2016). Lotte Vermeij, Joost Gieling. ISBN 978 90 377 0802 8 (pdf)
- 2016-23 *Aanbod van arbeid* (2016). Patricia van Echtelt, Simone Croezen, Jan Dirk Vlasblom, Marian de Voogd-Hamelink, m.m.v. Lucille Mattijssen. ISBN 978 90 377 0801 1
- 2016-24 *Beleidssignalement. Het gebruik van kinderopvang door ouders met lagere inkomens* (2016). Anne Roeters en Freek Bucx. ISBN 978 90 377 0803 5 (pdf)
- 2016-25 *Gemeentelijke prestaties gemeten. Een vooronderzoek naar de meting van prestaties van de lokale overheid op gemeentelijk niveau* (2016). Evert Pommer en Ingrid Ooms. ISBN 978 90 377 0804 2 (pdf)
- 2016-26 *Nieuwe Spaanse migranten in Nederland* (2016). Mérove Gijsberts, Marcel Lubbers, Fenella Fleischmann, Mieke Maliepaard en Hans Schmeets. ISBN 978 90 377 0805 9 (pdf)
- 2016-27 *Zorg en onbehagen in de bevolking* (2016). Paul Dekker, Josje den Ridder en Pepijn van Houwelingen, m.m.v. Sjoerd Kooiker. ISBN 978 90 377 0807 3 (pdf)
- 2016-28 *Wikken en wegen in het hoger onderwijs. Over studieloopbanen en instellingsbeleid* (2016). Lex Herweijer en Monique Turkenburg. ISBN 978 90 377 0806 6
- 2016-29 *Beperkt in functie. Trendrapportage ziekteverzuim, arbeidsongeschiktheid en arbeidsdeelname van mensen met gezondheidsbeperkingen* (2016). Redactie: Maroesjka Versantvoort en Patricia van Echtelt. ISBN 978 90 377 0808 0
- 2016-30 *Wel thuis? Literatuurstudie naar factoren die zelfstandig wonen van mensen met beperkingen beïnvloeden* (2016). Maaïke den Draak, Anna Maria Marangos, Inger Plaisier, Mirjam de Klerk. ISBN 978 90 377 0811 0
- 2016-31 *De toekomst tegemoet. Sociaal en Cultureel Rapport 2016* (2016). Redactie: Andries van den Broek, Cretien van Campen, Jos de Haan, Anne Roeters, Monique Turkenburg en Lotte Vermeij. ISBN 978 90 377 0544 7
- 2016-32 *Integratie in zicht? De integratie van migranten in Nederland op acht terreinen nader bekeken* (2016). Redactie: Willem Huijnk en Iris Andriessen. ISBN 978 90 377 0812 7
- 2016-33 *Emancipatiemonitor 2016* (2016). Wil Portegijs (SCP) en Marion van den Brakel (CBS) (red.). ISBN 978 90 377 0813 4

Digitale publicaties 2016

Armoede in kaart 2016 (card stack). Stella Hoff, Jean Marie Wildeboer Schut, Benedikt Goderis, Cok Vrooman. ISBN 978 90 377 0809 7, publicatiedatum 27-9-2016

Media:Tijd in kaart (card stack). Annemarie Wennekers, Jos de Haan en Frank Huysmans. ISBN 978 90 377 0815 8, publicatiedatum 20-12-2016

Zorg en ondersteuning in Nederland: kerncijfers 2014 (onepager). Lisa Putman, Debbie Verbeek-Oudijk, Mirjam de Klerk en Evelien Eggink. ISBN 978 90 377 0784 7, publicatiedatum 25-4-2016

Overige publicaties 2016

Burgerperspectieven 2016 | 1 (2016). Josje den Ridder, Paul Dekker en Pepijn van Houwelingen, m.m.v. Esther Schrijver. ISBN 978 90 377 0772 4

Burgerperspectieven 2016 | 2 (2016). Josje den Ridder, Wouter Mensink, Paul Dekker en Esther Schrijver.

ISBN 978 90 377 0800 4

Burgerperspectieven 2016 | 3 (2016). Paul Dekker, Lianne de Blok en Joep de Hart. ISBN 978 90 377 0810 3

Burgerperspectieven 2016 | 4 (2016). Paul Dekker, Josje den Ridder, Pepijn van Houwelingen en Andries van den Broek. ISBN 978 90 377 0816 5

Werkprogramma

Het Sociaal en Cultureel Planbureau stelt jaarlijks zijn Werkprogramma vast. De tekst van het lopende programma is te vinden op de website van het SCP: www.scp.nl.